

เอกสารวิชาการ
(Individual Study)

การนำหลักประชาธิปไตยมาปรับใช้กับภาคธุรกิจ

จัดทำโดย นางสาวเสาวนีย์ จิระวุฒิกุล
รหัส ๖๒๐๗๕๐

รายงานนี้เป็นส่วนหนึ่งของการอบรม
หลักสูตรหลักนิติธรรมเพื่อประชาธิปไตย รุ่นที่ ๗
วิทยาลัยศาลรัฐธรรมนูญ
สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

ลิขสิทธิ์ของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

การนำหลักประชาธิปไตยมาปรับใช้กับภาคธุรกิจ

นางสาวเสาวนีย์ จิระวุฒิกุล^๑

บทนำ

ประชาธิปไตยมีพื้นฐานอยู่บนความเชื่อในความสำคัญและศักดิ์ศรีของปัจเจกบุคคล ความเชื่อในความเสมอภาคของมนุษย์ และความเชื่อในความจำเป็นที่จะต้องมีความเป็นอิสระเสรี ประชาธิปไตยจึงประกอบด้วยหลักการต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

๑) เสรีภาพ (Liberty) คืออิสรภาพของบุคคลที่จะกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งตามความประสงค์ของตนโดยไม่อยู่ภายใต้การกดขี่ของรัฐ เว้นแต่อยู่ภายใต้กรอบกติกาที่กฎหมายกำหนดไว้ เพื่อป้องกันการล่วงละเมิดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่น ในหลักประชาธิปไตย เสรีภาพคือกฎเกณฑ์สำคัญที่จะนำไปสู่ความก้าวหน้าของสังคม

๒) ความเสมอภาค (Equality) คือความเท่าเทียมกันของคนในสังคม เป็นความเท่าเทียมกันในความเป็นมนุษย์ และเท่าเทียมกันในฐานะที่เป็นสมาชิกของสังคมเหมือนกัน มีศักดิ์ศรี เกียรติยศ และมีคุณค่าในความเป็นคนอย่างเดียวกัน

๓) อำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชน (Popular Sovereignty) คือ ปัจจัยที่เชื่อว่าสังคมก่อตั้งขึ้นโดยความยินยอมของประชาชน ในการที่จะให้อำนาจอธิปไตยของสังคมส่วนรวมเข้ามาแทนที่ เสรีภาพธรรมชาติ โดยทุกคนจะมีส่วนร่วมในอธิปไตยนั้นๆ เท่าเทียมกัน ตามหลักการนี้ การปกครองในระบอบประชาธิปไตยจึงเป็นการปกครองที่ประชาชนเป็นทั้งผู้ปกครอง และผู้ถูกปกครองในระบอบประชาธิปไตย เนื่องจากผู้ปกครองมาจากการเลือกตั้งโดยยึดหลักการเสียงข้างมาก จึงมีสิทธิอำนาจอันชอบธรรมในการปกครองประเทศเพราะได้รับสิทธิจากผู้ถูกปกครองโดยตรง

๔) หลักการเสียงข้างมากที่คุ้มครองเสียงข้างน้อย (The Rule of Majority) เนื่องจากในระบอบประชาธิปไตย ประชาชนทุกคนมีสิทธิในการตัดสินใจปัญหาบ้านเมืองไม่ว่าจะโดยตรงหรือผ่านผู้แทนราษฎร ซึ่งในความเป็นจริงประชาชนทุกคนย่อมมีความคิดเห็นไม่ตรงกัน ดังนั้นเพื่อเป็นการตัดสินใจปัญหาจึงต้องยึดเสียงข้างมากที่มีต่อเรื่องนั้น ๆ เป็นเกณฑ์ในการตัดสินใจ

การนำหลักประชาธิปไตยมาปรับใช้กับภาคธุรกิจ ย่อมนำมาปรับใช้ได้ในรูปแบบต่าง ได้แก่ รูปแบบของความเป็นหุ้นส่วน และรูปแบบของความเป็นนายจ้างและลูกจ้าง เช่น รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๒๕ วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า สิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทย นอกจากที่บัญญัติคุ้มครองไว้เป็นการเฉพาะในรัฐธรรมนูญแล้ว การใดที่มีได้ห้ามหรือจำกัดไว้ในรัฐธรรมนูญหรือในกฎหมายอื่น บุคคลย่อมมีสิทธิและเสรีภาพที่จะทำเช่นนั้นได้และได้รับความคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญ ตราบเท่าที่การใช้สิทธิหรือเสรีภาพเช่นว่านั้นไม่กระทบกระเทือนหรือเป็นอันตรายต่อความมั่นคงของรัฐ ความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน และไม่ละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลอื่น

^๑ กรรมการผู้จัดการ บริษัท โมเดไทย จำกัด

นอกจากนั้น ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๕๐ บัญญัติว่า การใดมีวัตถุประสงค์เป็นการต้องห้ามชัดแจ้งโดยกฎหมายเป็นการพนันวิสัยหรือเป็นการขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน การนั้นเป็นโมฆะ แต่ในทางกลับกันประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๕๑ ก็ได้บัญญัติว่า การใดเป็นการแตกต่างกับบทบัญญัติของกฎหมาย ถ้ามิใช่กฎหมายอันเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน การนั้นไม่เป็นโมฆะ

หรือว่าในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๒๗ วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า บุคคลย่อมเสมอกันในกฎหมาย มีสิทธิและเสรีภาพและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน

นอกจากนั้น ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๐๓๔ บัญญัติว่า ถ้าได้ตกลงกันไว้ว่าการทำงานของห้างหุ้นส่วนนั้นจักให้เป็นไปตามเสียงข้างมากแห่งผู้เป็นหุ้นส่วนไซ้ ท่านให้ผู้เป็นหุ้นส่วนคนหนึ่งมีเสียงเป็นคะแนนหนึ่ง โดยไม่ต้องคำนึงถึงจำนวนที่ลงหุ้นด้วยมากหรือน้อย

หากเป็นกรณีในรูปแบบของความเป็นนายจ้างและลูกจ้าง เช่น พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. ๒๕๔๑ อันเป็นกฎหมายที่ออกมาเพื่อให้การใช้แรงงานเป็นไปอย่างเป็นธรรม และเหมาะสมกับสภาพการณ์ในปัจจุบันที่เปลี่ยนแปลงไป สมควรปรับปรุงบทบัญญัติต่าง ๆ เกี่ยวกับการใช้แรงงานให้เหมาะสมยิ่งขึ้น โดยมีเนื้อหาในบางส่วนที่เกี่ยวกับเรื่องเสรีภาพและความเสมอภาค เช่น ให้นายจ้างปฏิบัติต่อลูกจ้างให้ถูกต้องตามสิทธิและหน้าที่ที่กำหนดไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์^๒ เช่น มาตรา ๕๗๗ วรรคหนึ่ง บัญญัติให้ นายจ้างจะโอนสิทธิของตนให้แก่บุคคลภายนอกก็ได้เมื่อลูกจ้างยินยอมพร้อมใจด้วย มาตรา ๕๗๗ วรรคสาม บัญญัติให้ ถ้าคู่สัญญาฝ่ายใดทำการฝ่าฝืนบทบัญญัตินี้ คู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งจะบอกเลิกสัญญาเสียก็ได้เว้นแต่พระราชบัญญัตินี้กำหนดไว้เป็นอย่างอื่น

นอกจากนั้นในพระราชบัญญัติแรงงานสัมพันธ์ พ.ศ. ๒๕๑๘ ที่ตราขึ้นเพื่อกำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการยื่นข้อเรียกร้องและการระงับข้อพิพาทแรงงานให้เหมาะสมและสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ให้นายจ้างจัดตั้งสมาคมนายจ้างและลูกจ้างจัดตั้งสหภาพแรงงาน เพื่อแสวงหาและคุ้มครองประโยชน์เกี่ยวกับการจ้าง การจัดสวัสดิการ และส่งเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างนายจ้างกับลูกจ้าง ตลอดจนให้ลูกจ้างจัดตั้งคณะกรรมการลูกจ้างเป็นองค์กรในการหารือในกิจการต่าง ๆ กับนายจ้าง เพื่อให้เกิดความเข้าใจซึ่งกันและกันและหาทางปรองดองให้การทำงานร่วมกันระหว่างนายจ้างกับลูกจ้างให้มีผลดียิ่งขึ้น โดยมีเนื้อหาในบางส่วนที่เกี่ยวกับเรื่องเสรีภาพและความเสมอภาค เช่น การมีสหภาพแรงงานซึ่งจัดขึ้นได้ก็แต่โดยอาศัยอำนาจตามบทแห่งพระราชบัญญัตินี้ โดยสหภาพแรงงานต้องมีวัตถุประสงค์เพื่อการแสวงหาและคุ้มครองผลประโยชน์เกี่ยวกับสภาพการจ้างและส่งเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างนายจ้างกับลูกจ้าง และระหว่างลูกจ้างด้วยกัน^๓ เป็นต้น

^๒ พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๑๔

^๓ พระราชบัญญัติแรงงานสัมพันธ์ พ.ศ. ๒๕๑๘ มาตรา ๘๖

เนื้อหา

ในบทความนี้จึงขอเสนอเนื้อหาสาระแบ่งออกเป็น ๒ ส่วน ได้แก่ ๑. ความหมายและหลักการของหลักประชาธิปไตย และ ๒. การนำหลักประชาธิปไตยมาปรับใช้กับภาคธุรกิจ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

๑. ความหมายและหลักการของหลักประชาธิปไตย

๑.๑ ความหมายของหลักประชาธิปไตย

“ประชาธิปไตย” ตรงกับคำในภาษาอังกฤษว่า Democracy ซึ่งมาจากศัพท์ภาษากรีกว่า Demos หมายถึงประชาชน กับ Kratien หมายถึง การปกครอง ดังนั้น ประชาธิปไตยหรือ Democracy จึงหมายถึงการปกครองโดยประชาชน โดยอำนาจสูงสุดในการปกครองจะมาจากประชาชน และรัฐบาลจะคงอยู่ในอำนาจต่อไปได้เมื่อวาระสิ้นสุดลง ก็ต่อเมื่อประชาชนผู้เลือกตั้งเห็นว่ารัฐบาลสามารถสนองตอบต่อเจตนารมณ์ของประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพเท่านั้น^๔

Prof” Carl Schmitt กล่าวว่า ประชาธิปไตยนั้นก็คือการที่ผู้ปกครองกับผู้ถูกปกครอง หรืออาจกล่าวอีกนัยหนึ่ง ได้ว่า ผู้ออกคำสั่ง กับผู้รับคำสั่ง กลายมาเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันหรือเป็นคน ๆ เดียวกัน นั่นเอง^๕

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๔ ได้ให้ความหมายคำว่า “ประชาธิปไตย” หมายถึง “ระบอบการปกครองที่ถือมติปวงชนเป็นใหญ่, การถือเสียงข้างมากเป็นใหญ่”

๑.๒ หลักการของประชาธิปไตย

ประชาธิปไตยมีพื้นฐานอยู่บนความเชื่อในความสำคัญและศักดิ์ศรีของปัจเจกบุคคล ความเชื่อในความเสมอภาคของมนุษย์ และความเชื่อในความจำเป็นที่จะต้องมีความเป็นอิสระเสรี ประชาธิปไตยจึงประกอบด้วยหลักการต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

๑) เสรีภาพ (Liberty) คืออิสรภาพของบุคคลที่จะกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งตามความประสงค์ของตนโดยไม่อยู่ภายใต้การกดขี่ของรัฐ เว้นแต่อยู่ภายใต้กรอบกติกาที่กฎหมายกำหนดไว้ เพื่อป้องกันการล่วงละเมิดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่น ในหลักประชาธิปไตย เสรีภาพคือกฎเกณฑ์สำคัญที่จะนำไปสู่ความก้าวหน้าของสังคม

๒) ความเสมอภาค (Equality) คือความเท่าเทียมกันของคนในสังคม เป็นความเท่าเทียมกันในความเป็นมนุษย์ และเท่าเทียมกันในฐานะที่เป็นสมาชิกของสังคมเหมือนกัน มีศักดิ์ศรี เกียรติยศ และมีคุณค่าในความเป็นคนอย่างเดียวกัน ความเสมอภาคประกอบไปด้วย

^๔ บทที่ ๘ การปกครองประชาธิปไตย. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก <http://e-book.ram.edu/e-book/p/PS๑๐๓/chapter๘.pdf>

^๕ C. Schmitt, Verfassungslehre, ๑๙๒๘, S. ๒๓๔ff. อ้างถึงในบุญศรี มีวงศ์โฆษ, คำอธิบายวิชากฎหมายรัฐธรรมนูญเปรียบเทียบ : รัฐธรรมนูญเยอรมัน, โครงการตำราและเอกสารประกอบการสอน คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ๒๕๓๕, หน้า ๗๙ - ๘๐.

^๖ รณ ชัย โต สม ภ า ค . บ ท ค ว า ม หั ว ช ้อ “ ป ร ะ ช า อธิปไตย ” ลงใน <http://wiki.kpi.ac.th/index.php?title=%E0%B๘%๙B%E0%B๘%A๓%E0%B๘%B๐%E0%B๘%๘A%E0%B๘%B๒%E0%B๘%๘๘%E0%B๘%B๔%E0%B๘%๙B%E0%B๘%๘๔%E0%B๘%๙๕%E0%B๘%A๒>

- ๒.๑) ความเสมอภาคในความเป็นมนุษย์
- ๒.๒) ความเสมอภาคตามกฎหมาย
- ๒.๓) ความเสมอภาคในด้านโอกาส
- ๒.๔) ความเสมอภาคในทางการเมือง
- ๒.๕) ความเสมอภาคในการใช้สิทธิเลือกตั้ง
- ๒.๖) ความเสมอภาคในการสมัครรับเลือกตั้ง
- ๒.๗) ความเสมอภาคในทางเศรษฐกิจ

๓) อำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชน (Popular Sovereignty) คือ ปัจจัยที่เชื่อว่าสังคมก่อตั้งขึ้นโดยความยินยอมของประชาชน ในการที่จะให้อำนาจอธิปไตยของสังคมส่วนรวมเข้ามาแทนที่เสรีภาพธรรมชาติ โดยทุกคนจะมีส่วนร่วมในอธิปไตยนั้นๆ เท่าเทียมกัน ตามหลักการนี้ การปกครองในระบอบประชาธิปไตยจึงเป็นการปกครองที่ประชาชนเป็นทั้งผู้ปกครอง และผู้ถูกปกครองในระบอบประชาธิปไตย เนื่องจากผู้ปกครองมาจากการเลือกตั้งโดยยึดหลักการเสียงข้างมาก จึงมีสิทธิอำนาจอันชอบธรรมในการปกครองประเทศเพราะได้รับสิทธิจากผู้ถูกปกครองโดยตรง

๔) หลักการเสียงข้างมากที่คุ้มครองเสียงข้างน้อย (The Rule of Majority) เนื่องจากในระบอบประชาธิปไตย ประชาชนทุกคนมีสิทธิในการตัดสินใจปัญหาบ้านเมืองไม่ว่าจะโดยตรงหรือผ่านผู้แทนราษฎร ซึ่งในความเป็นจริงประชาชนทุกคนย่อมมีความคิดเห็นไม่ตรงกัน ดังนั้นเพื่อเป็นการตัดสินใจจึงต้องยึดเสียงข้างมากที่มีต่อเรื่องนั้น ๆ เป็นเกณฑ์ในการตัดสินใจ

ถึงอย่างไรก็ตาม เพื่อเป็นการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพและความเสมอภาคของเสียงข้างน้อย หลักประชาธิปไตยจึงต้องประกอบด้วยหลักการคุ้มครองเสียงข้างน้อย (minority right) ด้วย ทั้งนี้ การตัดสินใจโดยล่วงละเมิดสิทธิพื้นฐานของเสียงข้างน้อย ถือว่าเป็นการปกครองโดยระบอบเผด็จการเสียงข้างมาก (Dictatorship of the Majority)

นอกจากนั้น ในส่วนของวิถีทางตามระบอบประชาธิปไตย ซึ่งต้องการเข้าถึงเจตจำนงของประชาชนโดยอาศัยหลักเสียงข้างมาก การเข้าถึงดังกล่าวอาจทำได้โดยให้ประชาชนตัดสินใจเองที่เรียกว่าเป็นประชาธิปไตยโดยตรง หรือประชาชนเลือกบุคคลอื่นเข้าไปทำหน้าที่ในการตัดสินใจแทน ซึ่งเรียกว่าเป็นประชาธิปไตยโดยทางอ้อม ซึ่งมีรายละเอียด^๗ ดังนี้

๑) ประชาธิปไตยโดยตรง หมายความว่า ประชาชนทุกคนจะต้องร่วมกันตัดสินใจปัญหาที่เกิดขึ้นทุกปัญหา เมื่อฝ่ายเสียงข้างมากตัดสินใจไปในทางใดก็ต้องเป็นไปตามนั้น หรืออาจทำในรูปแบบของสภาโซเวียต กล่าวคือ จะมีการแบ่งประชาชนออกเป็นกลุ่มย่อย ๆ แต่ละกลุ่มย่อยก็จะส่งผู้แทนเข้าไปทำหน้าที่ในสภาโซเวียต โดยที่ผู้แทนเหล่านี้ต้องผูกพันกับการตัดสินใจภายในกลุ่มย่อยที่ตนเป็นผู้แทน

^๗ ศาสตราจารย์ ดร. บุญศรี มีวงศ์อุโฆษ. กฎหมายรัฐธรรมนูญ. กรุงเทพฯ. โครงการตำราและเอกสารประกอบการสอน. คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. ๒๕๕๙. หน้า ๓๔๗ - ๓๔๘.

๒) ประชาธิปไตยทางผู้แทน เนื่องจากการใช้วิถีทางแบบประชาธิปไตยโดยตรงสำหรับวิถีชีวิตของประชาชน ที่ยังคงต้องทำมาหากินเพื่อเลี้ยงชีพของตนเองและครอบครัว อาจจะมีใช้ทางเลือกที่ดีที่สุด เพราะแม้แต่ประเทศสวีเดนซึ่งได้ชื่อว่ามีประเพณีการปกครองแบบนี้มาเป็นเวลานาน ก็ยังใช้วิถีทางดังกล่าวสำหรับการปกครองในระดับท้องถิ่น ซึ่งเป็นเรื่องที่อยู่ใกล้ตัวของประชาชนเท่านั้น

ในเมื่อประชาชนต่างมีภารกิจอื่น ๆ จนไม่สามารถเข้าร่วมการตัดสินใจระดับชาติได้ตลอดเวลา จึงอาจมอบหมายให้บุคคลอื่น โดยการเลือกตัวแทนเข้าไปตัดสินใจแทน ซึ่งในทางปฏิบัติเท่าที่ผ่านมาปรากฏว่ามีการจัดองค์กรหลากหลายรูปแบบด้วยกัน เป็นต้นว่า ประชาชนเลือกประมุขของรัฐซึ่งทำหน้าที่เป็นหน้าที่รัฐบาลด้วยในขณะเดียวกัน ดังเช่นกรณีของประเทศสหรัฐอเมริกา ส่วนในการปกครองระบอบรัฐสภา ประชาชนจะเลือกผู้แทนเข้าไปนั่งในสภา จากนั้นสภาก็จะเป็นผู้กำหนดตัวหัวหน้ารัฐบาล ทั้งยังมีอำนาจในการถอดถอนหัวหน้ารัฐบาลออกได้เมื่อเห็นสมควร และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับปัจจุบันก็ได้กำหนดให้ใช้รูปแบบประชาธิปไตยทางผู้แทน

๒. การนำหลักประชาธิปไตยมาปรับใช้กับภาคธุรกิจ

ด้วยในภาคธุรกิจในความหมายของบทความนี้ย่อมจำกัดเฉพาะธุรกิจตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์^๑ อันได้แก่ ห้างหุ้นส่วนสามัญ ห้างหุ้นส่วนจำกัด และบริษัทจำกัด และตามพระราชบัญญัติบริษัทมหาชนจำกัด พ.ศ. ๒๕๓๕ อันได้แก่ บริษัทมหาชนจำกัด ซึ่งมีกลไกสำคัญใน ๒ รูปแบบ ได้แก่ ๒.๑ รูปแบบของความเป็นหุ้นส่วน และ ๒.๒ รูปแบบของความเป็นนายจ้างและลูกจ้าง ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

๒.๑ รูปแบบของความเป็นหุ้นส่วน

ธุรกิจทั้งในรูปแบบบุคคลธรรมดา และที่เป็นนิติบุคคลตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ อันได้แก่ ห้างหุ้นส่วนสามัญ ห้างหุ้นส่วนจำกัด และบริษัทจำกัด ตลอดจนธุรกิจตามพระราชบัญญัติบริษัทมหาชนจำกัด พ.ศ. ๒๕๓๕ ย่อมมีสาระสำคัญที่เกี่ยวกับหลักประชาธิปไตย ดังนี้

๑) หากพิจารณาในเรื่องเสรีภาพ (Liberty) พบว่า

ในคำปรารภของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ บัญญัติว่า “...โดยถือว่าการมีสิทธิเสรีภาพเป็นหลักการจำกัดตติสิทธิเสรีภาพเป็นข้อยกเว้น แต่การใช้สิทธิเสรีภาพดังกล่าวต้องอยู่ภายใต้กฎเกณฑ์เพื่อคุ้มครองส่วนรวม การกำหนดให้รัฐมีหน้าที่ต่อประชาชนเช่นเดียวกับการให้ประชาชนมีหน้าที่ต่อรัฐ การวางกลไกป้องกัน ตรวจสอบ และขจัดการทุจริตและประพฤติมิชอบที่เข้มงวด เด็ดขาด เพื่อมิให้ผู้บริหารที่ปราศจากคุณธรรม จริยธรรม

^๑ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

มาตรา ๑๐๑๓ อันห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทนั้น ท่านกำหนดเป็นสามประเภท คือ

(๑) ห้างหุ้นส่วนสามัญ

(๒) ห้างหุ้นส่วนจำกัด

(๓) บริษัทจำกัด

และธรรมาภิบาลเข้ามามีอำนาจในการปกครองบ้านเมืองหรือใช้อำนาจตามอำเภอใจ และการกำหนด มาตรการป้องกันและบริหารจัดการวิกฤติการณ์ของประเทศให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น...”

ประกอบกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๒๕ วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า สิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทย นอกจากที่บัญญัติ ค้ำครองไว้เป็นการเฉพาะในรัฐธรรมนูญแล้ว การใดที่มีได้ห้ามหรือจำกัดไว้ในรัฐธรรมนูญหรือใน กฎหมายอื่น บุคคลย่อมมีสิทธิและเสรีภาพที่จะทำกรานั้นได้และได้รับความคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญ ตราบเท่าที่การใช้สิทธิหรือเสรีภาพเช่นว่านั้นไม่กระทบกระเทือนหรือเป็นอันตรายต่อความมั่นคงของ รัฐ ความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน และไม่ละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลอื่น

นอกจากนั้น ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๕๐ บัญญัติว่า การใดมีวัตถุประสงค์เป็นการต้องห้ามชัดแจ้งโดยกฎหมายเป็นการพันวิสัยหรือเป็นการขัด ต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน การนั้นเป็นโมฆะ แต่ในทางกลับกันประมวล กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๕๑ ก็ได้บัญญัติว่า การใดเป็นการแตกต่างกับบทบัญญัติของ กฎหมาย ถ้ามิใช่กฎหมายอันเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน การนั้นไม่ เป็นโมฆะ

ดังนั้น เสรีภาพในการประกอบธุรกิจย่อมจะคุ้มครองจาก รัฐธรรมนูญและประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้น

๒) ความเสมอภาค (Equality) พบว่า

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๒๗ วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า บุคคลย่อมเสมอกันในกฎหมาย มีสิทธิและเสรีภาพและได้รับความคุ้มครอง ตามกฎหมายเท่าเทียมกัน

นอกจากนั้น ในกรณีของห้างหุ้นส่วน ประมวลกฎหมายแพ่งและ พหุศาสตร์ มาตรา ๑๐๓๔ บัญญัติว่า ถ้าได้ตกลงกันว่ากรางานของห้างหุ้นส่วนนั้นจักให้เป็นไปตาม เสียงข้างมากแห่งผู้เป็นหุ้นส่วนไซ้ ท่านให้ผู้เป็นหุ้นส่วนคนหนึ่งมีเสียงเป็นคะแนนหนึ่ง โดยไม่ต้อง คำนึงถึงจำนวนที่ลงหุ้นด้วยมากหรือน้อย

ในกรณีของบริษัทจำกัด ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๑๗๖ ผู้ถือหุ้นทั่วทุกคนมีสิทธิจะเข้าประชุมในที่ประชุมใหญ่ได้เสมอ ไม่ว่าจะเป็นประชุมชนิด ไตคราวใด และในมาตรา ๑๑๘๒ บัญญัติให้ ในการลงคะแนนโดยวิธีชูนี้นั้น ท่านให้นับว่าผู้ถือหุ้นทุก คนที่มาประชุมเองหรือมอบฉันทะให้ผู้อื่นมาประชุมแทนมีเสียงหนึ่งเป็นคะแนน แต่ในการลงคะแนน กลับ ท่านให้นับว่าผู้ถือหุ้นทุกคนมีคะแนนเสียงเสียงหนึ่งต่อหุ้นหนึ่งที่ตนถือ

ในส่วนพระราชบัญญัติบริษัทมหาชนจำกัด พ.ศ. ๒๕๓๕ มาตรา ๑๐๒ วรรคสอง บัญญัติว่า การออกเสียงลงคะแนนในวาระหนึ่งในส่วนที่ถือว่าหุ้นหนึ่งมีเสียงหนึ่งนั้น มิให้ใช้บังคับกับกรณีที่บริษัทได้ออกหุ้นบุริมสิทธิและกำหนดให้มีสิทธิออกเสียงลงคะแนนน้อยกว่าหุ้น สามัญ ย่อมเป็นการแสดงให้เห็นถึงความเสมอภาคกัน

๓) หลักการเสียงข้างมากที่คุ้มครองเสียงข้างน้อย

ด้วยในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๑๐๙ วรรคสอง บัญญัติในเรื่องหลักเสียงข้างมาก โดยบัญญัติว่า อนึ่ง มติของที่ประชุมตั้งบริษัทย่อมไม่สมบูรณ์ เว้นแต่ที่ประชุมจะได้ลงมติโดยเสียงข้างมาก อันมีคะแนนของผู้เข้าชื่อถือหุ้นรวมกันไม่น้อยกว่ากึ่งจำนวนผู้เข้าชื่อถือหุ้นทั้งหมดซึ่งมีสิทธิลงคะแนนได้ และคิดตามจำนวนหุ้นรวมกันไม่น้อยกว่ากึ่งจำนวนหุ้นของผู้ถือหุ้นนั้น ๆ ทั้งหมดด้วยกัน

นอกจากนั้น ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๐๓๗ ยังได้บัญญัติในหลักการที่จะคุ้มครองเสียงข้างน้อยที่สามารถเข้ามาตรตรวจสอบการดำเนินการได้ในบางเรื่อง โดยบัญญัติว่า ถึงแม้ว่าผู้เป็นหุ้นส่วนทั้งหลายได้ตกลงให้ผู้เป็นหุ้นส่วนคนเดียวหรือหลายคนเป็นผู้จัดการห้างหุ้นส่วนก็ดี ผู้เป็นหุ้นส่วนทุกคนนอกจากผู้จัดการย่อมมีสิทธิที่จะไต่ถามถึงการงานของห้างหุ้นส่วนที่จัดอยู่นั้นได้ทุกเมื่อ และมีสิทธิที่จะตรวจและคัดสำเนาสมุดบัญชี และเอกสารใด ๆ ของหุ้นส่วนได้ด้วย

นอกจากนั้น ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๑๙๕ บัญญัติให้ การประชุมใหญ่นั้นถ้าได้นัดเรียกหรือได้ประชุมกัน หรือได้ลงมติฝ่าฝืนบทบัญญัติในลักษณะนี้ก็ดี หรือฝ่าฝืนข้อบังคับของบริษัทก็ดี เมื่อกรรมการหรือผู้ถือหุ้นคนหนึ่งคนใดร้องขึ้นแล้ว ให้ศาลเพิกถอนมติของที่ประชุมใหญ่อันผิดระเบียบนั้นเสีย แต่ต้องร้องขอภายในกำหนดเดือนหนึ่งนับแต่วันลงมตินั้น

๒.๒ รูปแบบของความเป็นนายจ้างและลูกจ้าง

เนื่องด้วยในปัจจุบันรัฐให้ความสำคัญในเรื่องการความสัมพันธ์ระหว่าง นายจ้างและลูกจ้างจึงได้มีการตราพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. ๒๕๔๑ อันเป็นกฎหมายที่ออกมาเพื่อให้การใช้แรงงานเป็นไปอย่างเป็นธรรม และเหมาะสมกับสภาพการณ์ในปัจจุบันที่เปลี่ยนแปลงไป สมควรปรับปรุงบทบัญญัติต่าง ๆ เกี่ยวกับการใช้แรงงานให้เหมาะสมยิ่งขึ้น โดยมีเนื้อหาในบางส่วนที่เกี่ยวกับเรื่องเสรีภาพและความเสมอภาค เช่น

- ให้นายจ้างปฏิบัติต่อลูกจ้างให้ถูกต้องตามสิทธิและหน้าที่ที่กำหนดไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์^๙ เช่น มาตรา ๕๗๗ วรรคหนึ่ง บัญญัติให้ นายจ้างจะโอนสิทธิของตนให้แก่บุคคลภายนอกก็ได้เมื่อลูกจ้างยินยอมพร้อมใจด้วย มาตรา ๕๗๗ วรรคสาม บัญญัติให้ ถ้าคู่สัญญาฝ่ายใดทำการฝ่าฝืนบทบัญญัตินี้ คู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งจะบอกเลิกสัญญาเสียก็ได้เว้นแต่พระราชบัญญัตินี้กำหนดไว้เป็นอย่างอื่น

- สัญญาจ้างระหว่างนายจ้างกับลูกจ้าง ข้อบังคับเกี่ยวกับการทำงาน ระเบียบ หรือคำสั่งของนายจ้างที่ทำให้นายจ้างได้เปรียบลูกจ้างเกินสมควร ให้ศาลมีอำนาจสั่งให้สัญญาจ้าง ข้อบังคับเกี่ยวกับการทำงาน ระเบียบ หรือคำสั่งนั้นมีผลใช้บังคับเพียงเท่าที่เป็นธรรมและพอสมควรแก่กรณี^{๑๐}

^๙ พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๑๔

^{๑๐} พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๑๔/๑

- ให้นายจ้างปฏิบัติต่อลูกจ้างชายและหญิงโดยเท่าเทียมกันในการจ้างงาน เว้นแต่ลักษณะหรือสภาพของงานไม่อาจปฏิบัติเช่นนั้นได้^{๑๑}

- ห้ามมิให้นายจ้าง หัวหน้างาน ผู้ควบคุมงาน หรือผู้ตรวจงานกระทำการ ล่วงเกิน คุกคาม หรือก่อความเดือดร้อนรำคาญทางเพศต่อลูกจ้าง^{๑๒}

นอกจากนั้นในพระราชบัญญัติแรงงานสัมพันธ์ พ.ศ. ๒๕๑๘ ที่ตราขึ้นเพื่อกำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการยื่นข้อเรียกร้องและการระงับข้อพิพาทแรงงานให้เหมาะสมและสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ให้นายจ้างจัดตั้งสมาคมนายจ้างและลูกจ้างจัดตั้งสหภาพแรงงาน เพื่อแสวงหาและคุ้มครองประโยชน์เกี่ยวกับการจ้าง การจัดสวัสดิการ และส่งเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างนายจ้างกับลูกจ้าง ตลอดจนให้ลูกจ้างจัดตั้งคณะกรรมการลูกจ้างเป็นองค์กรในการหารือในกิจการต่าง ๆ กับนายจ้าง เพื่อให้เกิดความเข้าใจซึ่งกันและกันและหาทางปรองดองให้การทำงานร่วมกันระหว่างนายจ้างกับลูกจ้างให้มีผลดียิ่งขึ้น โดยมีเนื้อหาในบางส่วนที่เกี่ยวกับเรื่องเสรีภาพและความเสมอภาค เช่น การมีสหภาพแรงงานซึ่งจัดขึ้นได้ก็แต่โดยอาศัยอำนาจตามบทแห่งพระราชบัญญัตินี้ โดยสหภาพแรงงานต้องมีวัตถุประสงค์เพื่อการแสวงหาและคุ้มครองผลประโยชน์เกี่ยวกับสภาพการจ้างและส่งเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างนายจ้างกับลูกจ้าง และระหว่างลูกจ้างด้วยกัน^{๑๓}

^{๑๑} พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๑๕

^{๑๒} พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๑๖

^{๑๓} พระราชบัญญัติแรงงานสัมพันธ์ พ.ศ. ๒๕๑๘ มาตรา ๘๖

บทสรุป

ด้วยในประชาธิปไตยมีพื้นฐานอยู่บนความเชื่อในความสำคัญและศักดิ์ศรีของปัจเจกบุคคล ความเชื่อในความเสมอภาคของมนุษย์ และความเชื่อในความจำเป็นที่จะต้องมีความเป็นอิสระเสรี ประชาธิปไตยจึงประกอบด้วยหลักการต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

๑) เสรีภาพ (Liberty) คืออิสรภาพของบุคคลที่จะกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งตามความประสงค์ของตนโดยไม่อยู่ภายใต้การกดขี่ของรัฐ เว้นแต่อยู่ภายใต้กรอบกติกาที่กฎหมายกำหนดไว้ เพื่อป้องกันการล่วงละเมิดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่น ในหลักประชาธิปไตย เสรีภาพคือกฎเกณฑ์สำคัญที่จะนำไปสู่ความก้าวหน้าของสังคม

๒) ความเสมอภาค (Equality) คือความเท่าเทียมกันของคนในสังคม เป็นความเท่าเทียมกันในความเป็นมนุษย์ และเท่าเทียมกันในฐานะที่เป็นสมาชิกของสังคมเหมือนกัน มีศักดิ์ศรี เกียรติยศ และมีคุณค่าในความเป็นคนอย่างเดียวกัน

๓) อำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชน (Popular Sovereignty) คือ ปัจจัยที่เชื่อว่าสังคมก่อตั้งขึ้นโดยความยินยอมของประชาชน ในการที่จะให้อำนาจอธิปไตยของสังคมส่วนรวมเข้ามาแทนที่ เสรีภาพธรรมชาติ โดยทุกคนจะมีส่วนร่วมในอธิปไตยนั้นๆ เท่าเทียมกัน ตามหลักการนี้ การปกครองในระบอบประชาธิปไตยจึงเป็นการปกครองที่ประชาชนเป็นทั้งผู้ปกครอง และผู้ถูกปกครอง ในระบอบประชาธิปไตย เนื่องจากผู้ปกครองมาจากการเลือกตั้งโดยยึดหลักการเสียงข้างมาก จึงมีสิทธิอำนาจอันชอบธรรมในการปกครองประเทศเพราะได้รับสิทธิจากผู้ถูกปกครองโดยตรง

๔) หลักการเสียงข้างมากที่คุ้มครองเสียงข้างน้อย (The Rule of Majority) เนื่องจากในระบอบประชาธิปไตย ประชาชนทุกคนมีสิทธิในการตัดสินใจปัญหาบ้านเมืองไม่ว่าจะโดยตรงหรือผ่านผู้แทนราษฎร ซึ่งในความเป็นจริงประชาชนทุกคนย่อมมีความคิดเห็นไม่ตรงกัน ดังนั้นเพื่อเป็นการตัดสินใจปัญหาจึงต้องยึดเสียงข้างมากที่มีต่อเรื่องนั้น ๆ เป็นเกณฑ์ในการตัดสินใจ

จากหลักดังกล่าวข้างต้น ย่อมสามารถนำมาปรับใช้กับการประกอบธุรกิจในภาคเอกชนได้ เช่น นำมาสนับสนุนในเรื่องรูปแบบของความเป็นหุ้นส่วน หรือในรูปแบบของความเป็นนายจ้างและลูกจ้าง ดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ซึ่งเป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นว่า หลักในเรื่องเสรีภาพ หลักในเรื่องความเสมอภาค หรือหลักในเรื่องเสียงข้างมากที่คุ้มครองเสียงข้างน้อย เป็นสิ่งที่เป็นหลักสากลและนำมาปรับใช้ได้ในทุก ๆ เรื่อง

บรรณานุกรม

บุญศรี มีวงศ์อุโฆษ, คำอธิบายวิชากฎหมายรัฐธรรมนูญเปรียบเทียบ : รัฐธรรมนูญเยอรมัน, โครงการตำราและเอกสารประกอบการสอน คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ๒๕๓๕.

บุญศรี มีวงศ์อุโฆษ. กฎหมายรัฐธรรมนูญ. กรุงเทพฯ. โครงการตำราและเอกสารประกอบการสอน. คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. ๒๕๕๙.

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พุทธศักราช ๒๕๕๔, พิมพ์ครั้งที่ ๒.

กฎหมาย

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. ๒๕๔๑

พระราชบัญญัติแรงงานสัมพันธ์ พ.ศ. ๒๕๑๘

สื่อออนไลน์

<http://e-book.ram.edu/e-book/p/PS๑๐๓/chapter๘.pdf>

รณชัย โตสมภาค.บทความหัวข้อ “ประชาธิปไตย” ลงใน
<http://wiki.kpi.ac.th/index.php?title=%E0%B๘%๙B%E๐%B๘%A๓%E๐%B๘%B๐%E๐%B๘%๘A%E๐%B๘%B๒%E๐%B๘%๙๘%E๐%B๘%B๔%E๐%B๘%๙B%E๐%B๘%๘๔%E๐%B๘%๙๕%E๐%B๘%A๒>